

Tajné experimenty CIA s komáry v Indii a výroba epidemií

 tadesco.org/tajne-experimenty-cia-s-komary-v-indii-a-vyroba-epidemii

datum: 13. 7. 2023

autor: sofie

čas na přečtení: 12 min.

Dne 17. července 2020 vznesla Nandita Haksar, významná obhájkyně občanských práv a právnička Nejvyššího soudu, ve svém článku nazvaném „Podivnější než fikce: Prováděla CIA v 70. letech 20. století v Indii tajné experimenty s komáry?“. Zamýšlela se nad tím, zda se vědecká spolupráce nestává bitevním polem, kde se střetává politika zaměřená na zisk s politikou sloužící zájmům lidí. Jako dcera zesnulého P. N. Haksara, uznávaného úředníka, člena Plánovací komise a hlavního tajemníka premiérky Indiry Gándhíové, měla informace o sporném uzavření Oddělení genetické kontroly komárů (GCMU) v rámci Indické rady pro lékařský výzkum (ICMR) z první ruky.

Podle jejích vlastních slov: „Právě v této místnosti jsem slyšela mnoho příběhů o tajných operacích. Toho dne přišel mladý novinář a řekl mému otci o podivném experimentu s komáry, který se prováděl přímo u letiště Palam, jak se tehdy říkalo letišti v Dillí. Ten muž řekl, že jde o experiment se žlutou zimnicí. „Ale my v Indii žlutou zimnici nemáme,“ vykřikl můj otec. Novinář řekl, že přesně o to mu šlo. Tvrdil, že jde o součást biologického válečného experimentu. Všichni jsme seděli v šokovaném tichu.“ Tento novinář, Čakravarthi Raghavan, se nakonec vypracoval na šéfa indické tiskové agentury (PTI). Další klíčovou postavou vyšetřování byl Dr. K. S. Jayaraman, který nebyl obyčejným reportérem. Měl doktorát z jaderné fyziky z americké univerzity, novinářinu si zvolil jako volitelný předmět a rezignoval na místo vládního vědce, aby se stal hlavním vědeckým reportérem PTI.

(Žlutá zimnice (yellow fever) je nebezpečné virové krvácivé onemocnění přenášené komáry, které způsobuje rozsáhlé epidemie a četná úmrtí, zdr. Wiki – pozn.př.)

Kompletní popis událostí vedoucích k uzavření GCMU v roce 1975, který byl původně založen Světovou zdravotnickou organizací (WHO) za účelem studia genetické kontroly komárů, upadl v zapomnění. Stejně tak upadly v zapomnění pokyny, které v roce 1975 formuloval výbor složený z uznávaných vědců, jako byl profesor M. S. Swaminathan a profesor M. G. K. Menon, týkající se mezinárodní vědecké spolupráce. Jako člověk, jež pracoval jako vědec na GCMU, nyní ve věku 91 let, kdy vzpomínky postupně slábnou, si dovoluji na chvíli zavzpomínat na to, co se v té době odehrálo.

„Financování projektu GCMU se opíralo výhradně o fondy PL 480, což byly rupie uložené na americkém velvyslanectví. Tyto finanční prostředky, výhradně americké, spravovala WHO. Spolupráce mezi oběma stranami však byla silně jednostranná. WHO dohlížela na všechny aspekty projektu prostřednictvím svého zástupce Dr. R. Pala, zatímco ICMR hradil pouze platy najatých indických

pracovníků. Existovala dohoda mezi WHO a ICMR a také samostatná dohoda mezi WHO a United States Public Health Service (USPHS). Je překvapivé, že ICMR o této druhé dohodě nevěděl, stejně jako indické ministerstvo zdravotnictví. USPHS přijímala veškerá politická rozhodnutí, přičemž vědeckých a technických jednání se účastnil zástupce z Fort Detrick, velitelství americké divize pro biologickou válku.

Podle dohody s ICMR bylo cílem projektu prozkoumat potenciální využití genetických metod při kontrole přenašečů malárie a filariózy. Skutečně prováděné práce se však od záměrů dohody výrazně odchýlily. Nebyl proveden žádný výzkum *Anopheles stephensi*, městského přenašeče malárie rozšířeného v Dillí, což bylo v rozporu s duchem dohody. Rozsáhlé studie se naopak zaměřily na přenašeče filariózy *Culex quinquefasciatus*, přestože se filarióza v Dillí nevyskytuje. Dále byl kladen nadměrný důraz na studium *Aedes aegypti*, nebezpečného přenašeče žluté zimnice, přestože se ani tato nemoc v Indii nevyskytuje. Chybná politika byla tedy zřejmá již od počátku projektu.

V první řadě vyvolává otázky rozhodnutí zřídit GCMU v Dillí, městě, kde se malárie ani filarióza nevyskytují endemicky. Jak citoval parlamentní Výbor pro veřejné účty, zesnulý Dr. N. G. S. Raghavan, odborník na filariózu a ředitel Národního ústavu pro přenosné nemoci (NICD), zpochybnil důvody, které vedly k výběru místa v Dillí. Bylo to kvůli blízkosti obranných zařízení? Je překvapivé, že NICD nebyl nikdy přizván ke konzultaci, přestože je předním ústředním vládním výzkumným ústavem s pobočkami po celé Indii. Zástupce WHO v GCMU, Dr. Pal, který měl na starosti všechny operace, navíc před nástupem do WHO dlouhá léta pracoval jako inspektor pro malárii v Indickém institutu pro malárii (MII). Stojí za zmínku, že si ponechal právo na svou pozici v MII i po nástupu do WHO, což bylo v rozporu s pravidly. K ukončení jeho zástavního práva došlo až v roce 1975, kdy bylo zahájeno vyšetřování týkající se práce GCMU.

O co GCMU šlo, aneb skutečné záměry

GCMU prováděl komplexní šetření s využitím automatizovaných technik k chovu milionů komárů *Culex quinquefasciatus* (Cq) a chemosterilizaci předpokládaných samců pomocí léku thiotepa (a také ozařování). Jednotka vyvinula mechanické zařízení k oddělení samců a samic v samotném stádiu kukly. Následně byli samci vypuštěni v mnoha vesnicích v okolí Dillí. Záměrem bylo, aby vypuštění samci konkurovali místním samcům a pářili se s divokými samicemi, což by nakonec vedlo k produkci neplodných vajíček. Ekologové zapojení do projektu však zjistili následující problémy:

1. Vypuštění samci vykazovali v různých ohledech nižší konkurenceschopnost než samci z volné přírody, čímž se jim nepodařilo vyvolat stoprocentní sterilitu v populaci volně žijících komárů.
2. Oddělení pohlaví ve stádiu kukly se ukázalo jako neúčinné, což vedlo k přibližně 3-5% míře kontaminace samicemi. V důsledku toho byly vedle samců neúmyslně vypuštěny tisíce samic schopných kousnout člověka. K tomu došlo v důsledku absence zřetelného pohlavního dimorfismu ve velikosti samčích a samičích kukel.
3. Byly použity alternativní přístupy, jako je ozařování a vypouštění cytoplazmaticky nekompatibilních komárů Cq. Posledně jmenovaná metoda, kterou vyvinul německý vědec Hans Laven, se však ukázala jako neúspěšná. Zjistilo se, že tzv. inkompatibilita je způsobena přítomností rickettsiové infekce, kterou lze vyléčit podáváním tetracyklinu zvířatům, jimiž se komáři živí.
4. Nicméně byly provedeny pozoruhodné a rozsáhlé terénní studie ekologie, chování a populační dynamiky komára *Culex*.
5. A konečně, neúměrný důraz byl kladen na komára *Aedes aegypti*, což bylo doprovázeno rozsáhlým výzkumným úsilím.

Studie o přenašeči žluté zimnice

Proč byl proveden rozsáhlý výzkum *Aedes aegypti*, přenašeče žluté zimnice, přestože se žlutá zimnice v Indii nevyskytuje? Odtajněný dokument chemického sboru armády Spojených států z roku 1960, který podrobně popisoval jejich práci v oblasti chemické a biologické války, odhalil: „V roce 1953 byl v laboratořích biologické války (BW) ve Fort Detricku zaveden program pro studium využití členovců k šíření protipěchotních látek BW“. Zpráva uváděla výhody použití hmyzu a poukazovala na to, že „zůstane nějakou dobu naživu, čímž udržuje oblast neustále nebezpečnou“.

Dokument vyzdvihoval výhody využití hmyzu a upozorňoval na to, že může zůstat naživu po delší dobu, a tím udržovat v dané oblasti stálou hrozbu. Program se konkrétně zaměřoval na studium *Aedes aegypti* a viru žluté zimnice, přičemž v období studené války byl zjevným cílem Sovětský svaz. Zpráva zmiňovala: „V některých oblastech, včetně dalších částí Asie, se žlutá zimnice nikdy nevyskytovala, a je proto pravděpodobné, že by obyvatelstvo těchto oblastí bylo k této nemoci dosti náchylné.“

V období od dubna do listopadu 1956 vypustil Sbor v obytné oblasti ve městě Savannah ve státě Georgia nenakažené samičky komárů (*Aedes aegypti*). Bylo zjištěno, že během jednoho dne komáři urazili jednu až dvě míle a pokousali mnoho jedinců. Následný test provedený ve stejné oblasti v roce 1958 potvrdil, že „komáři se mohou šířit na území několika mil pomocí zařízení shazovaných z letadel nebo umístěných na zemi. A přestože tyto testy byly provedeny s neinfikovanými komáři, lze poměrně bezpečně předpokládat, že stejně dobře by se mohli šířit i komáři infikovaní.“ V důsledku toho stojí za zmínku, že GCMU zdokonalil „techniky hromadné výroby“ a vyvinul automatizovaný systém distribuce komárů *Aedes*. Tento systém byl realizován prostřednictvím zařízení namontovaného na cestovních rikšách, což umožňovalo pohybovat se v úzkých uličkách hustě zabydlených měst a vypouštět komáři ve skupinách.

Deník „National Herald“ odhaluje

Kořeny kontroverze však byly zasazeny 11. února 1972, necelé dva roky po založení GCMU, kdy celostátní deník National Herald zveřejnil článek s názvem „Věda nebo neo-imperialismus“, jehož autorem byl anonymní „vědecký pracovník“ (později se ukázalo, že šlo o zesnulého vysoce postaveného vědce v hodnosti ředitele). Tento článek vzbudil rozruch a osvětlil používání thiotepy, karcinogenní látky, kterou GCMU používá ke sterilizaci komárů. Příběh nabral další spád, když jej na svých titulních stranách uvedl bombajský bulvární týdeník Blitz.

Zajímavé je, že přibližně ve stejné době přinesly German News, publikace německého velvyslanectví v Dillí, článek profesora Hanse Lavena, který byl spojen s GCMU, schvalující použití onoho kmene komárů Cq s cytoplazmatickou inkompatibilitou, což se shodovalo s názory vyjádřenými v National Herald. To vyvolalo okamžitou panickou reakci, která vedla ke zprávám, že generální ředitel ICMR požádal C. Raghavana, šéfa PTI, o vyslání vyšetřovatele, aby záležitost prověřil. Tehdy na scénu vstoupil K. S. Jayaraman. Ten prováděl důkladné vyšetřování po dobu 15 měsíců a následně 9. července 1974 vydal prostřednictvím PTI zprávu, v níž kriticky zhodnotil fungování GCMU. Tato zpráva získala široký ohlas v novinách po celé Indii.

Vzbudila senzaci, protože se týkala WHO. Mainstream citoval Raghavana: „Trvalo nám téměř devatenáct měsíců trpělivého vyšetřování, křížového ověřování všech stop a pročítání velkého množství odborných materiálů, než jsme pochopili důsledky různých výzkumných aktivit v zemi sponzorovaných ze zahraničí. Naše hlavní úsilí se soustředilo na práci Jednotky pro genetickou kontrolu komárů (Genetic Control of Mosquito Unit, GCMU), což je zařízení, které řídí Světová zdravotnická organizace (WHO) na základě dohody s ministerstvem zdravotnictví v rámci Indické rady pro lékařský výzkum (Indian Council of Medical Research, ICMR), a které financují Spojené státy z fondů PL-480.“ Zpráva dále citovala Raghavana: „Zatímco nám trvalo patnáct měsíců, než jsme zprávu

dali dohromady a vydali, ministři stačilo pouhých čtyřadvacet hodin, aby si o komárech něco přečetl a označil zprávu za „tendenční, nespravedlivou a zavádějící“.

Parlament v pohotovosti

Tato otázka byla v Parlamentu vznesena a bylo rozhodnuto, že se jí bude zabývat Výbor pro veřejné účty (PAC). „Trvalo dalších devět měsíců trpělivého vyšetřování ze strany PAC, než byl tým PTI ospravedlněn a ministerstvo zdravotnictví obviněno. Při procházení materiálů, které měly pomoci vyšetřování PAC a předložit celkový obraz toho, co se v této naší zemi děje, jsme narazili na tolik materiálů, že by možná zaplnily knihu a četly se téměř jako thriller..... Obstrukce a nespolupráce byrokracie při našich pokusech dobrat se faktů nás nepřekvapily, i když můj kolega dr. S. Jayaraman, který celou tu práci, čtení a výzkumy dělal, byl jako vědec zděšen, když zjistil, že na ministerstvu zdravotnictví nemohou vědci a lékaři svobodně diskutovat ani na vědecké úrovni, aniž by se obávali zásahu shora.“ Jeden z nejlepších indických vědců byl také šikanován za to, že spolupracoval na Jayaramanově vyšetřování.

Poprvé v historii parlamentních jednání v Indii se podařilo schválit návrh na odročení jednání, který byl zaměřen na téma biologické války. Jak již bylo zmíněno, Výbor pro veřejné účty (PAC), vedený bystrými poslanci profesorem Hirenem Mukerdžím (167. zpráva) a Jjotirmayem Basuem (200. zpráva), odhalil pochybné aktivity, k nimž v Indii dochází pod záminkou mezinárodní spolupráce a záštitou Světové zdravotnické organizace (WHO).

Konkrétně odhalili zapojení USA do biologické války, které v rámci GCMU chytře skrývala americká služba veřejného zdraví (USPHS). V rozporu s dohodou mezi WHO a indickou vládou GCMU přesměřovala své úsilí z výzkumu malárie na kontrolu filariových vektorů, přestože tato nemoc nebyla v regionu endemická. Nejvíce alarmující bylo intenzivní zaměření na *Aedes aegypti*, vektor zodpovědný za žlutou zimnici a horečku dengue, což nemělo pro

studium malárie nebo filariózy žádný význam. Byla přijata důkladná opatření k masovému chovu komárů a vytvoření přesného mechanismu distribuce *Aedes aegypti* v rušných ulicích Sonapatu v Haryaně. Za tímto účelem byla vytvořena podrobná mapa ulic.

Těsně před zahájením operací však zasáhla indická armáda. Na zastavení operací se podílelo více osob a organizací, včetně Raghavana, Jayaramana, anonymního entomologa, P. N. Haksara, Ashoka Parthasarathyho (tehdejšího vědeckého poradce premiéra), Výzkumného a analytického křídla (RAW) a vysokých vojenských představitelů. Dne 31. ledna 1975 napsal předseda PAC předsedkyni vlády Indiře Gándhí dopis (PAC 225), v němž ji vyzval, aby využila nejlepší dostupné zpravodajské služby k prošetření tohoto projektu a souvisejících snah. Obranné orgány rovněž vzaly na vědomí články zveřejněné v National Herald.

Zásah se rozšířil i na vládu Haryany. Tvrdila, že 17. února 1975 zadržela na předměstí Sonapatu úředníci GCMU, když měla u sebe potřebné vybavení a chystala se distribuovat *Aedes aegypti* v ulicích. Propustili ji až po poskytnutí ujištění, že v Sonapatu nebudou prováděny žádné pokusy bez zvláštního souhlasu vlády Haryany. Následně zřejmě zasáhla premiérka a dala pokyn ministru zdravotnictví, aby projekt ukončil. V důsledku toho byl GCMU v červnu 1975 oficiálně uzavřen.

Téměř o pět desetiletí později považuji jako člověk, který se na GCMU podílel, za nutné tento příběh připomenout. Pro současné politiky a vědce je zásadní, aby si uvědomili, co se skutečně stalo, a aby si uvědomili možná úskalí mezinárodní spolupráce v oblasti vědy a techniky v praxi.

(Zdroj: „Mosquito in the Ointment“, Frontline, 28. ledna 2018).

– „Létající injekce“ je výraz, který se používá pro navrhovaný projekt financovaný Billem Gatesem, jehož cílem je vytvořit geneticky modifikované komáry, kteří by lidem po kousnutí vstříkli vakcínu.

Zdroj: GGI

sponzorováno